

**THE REGLEMENTATION OF THE CONCEPTS OF FAMILY RESIDENCE AND
MARRIAGE EXPENSES ACCORDING TO THE NEW CIVIL CODE**

Anca-Iulia Stoian, "Spiru Haret" University of Constanța

Abstract: The new civil code recognizes the primary imperative rules composed of a minimum of mandatory rules that expresses the state concept of marriage and family and requires all persons who are married, regardless of the matrimonial property regime chosen. These are general rules, they apply to all couples with no exception. This set of rules is designed to be compatible with any matrimonial regime which the spouses intend to elect. Spouses must conform to the general binding rules of primary system, any matrimonial agreement would conclude, which would properly regulate the organization of property relations between them or between third parties.

In this study, we aimed to analyze the primary imperative regime rules, concerning the family home, as a novelty brought by the new Civil Code and the related costs marriage.

Key Words: *matrimonial regime, family home, common home, costs marriage, obligation of maintenance.*

Regimul primar nu poate fi considerat un tip anume de regim matrimonial care să organizeze raporturile patrimoniale dintre soți sau dintre aceștia și terți, ci el reglementează în principal regulile elementare care guvernează aceste raporturi, la modul general și obligatoriu, ca efect al încheierii căsătoriei sub incidența legii unui stat care a stabilit aceste reguli

Regimul primar imperativ prezintă următoarele trăsături[1]:

a) Este primar în sens dublu:

- în primul sens, este aplicabil înaintea oricăror alte reguli, dispozițiile care îl compun fiind aplicabile înaintea altor prevederi legale în materie sau stipulații din cuprinsul convențiilor matrimoniale. Explicația acestui caracter rezidă în aceea că regimul primar este un efect legal al căsătoriei, aplicându-se automat soților pe data încheierii căsătoriei, independent de regimul matrimonial aplicabil *in concreto*[2];

- în al doilea sens, este comun tuturor regimurilor matrimoniale și constituie baza acestora, cuprinzând drepturile și libertăților fundamentale valabile în toate raporturile patrimoniale dintre soți[3].

b) Este imperativ, adică se aplică în mod obligatoriu, normele juridice care îl reprezintă fiind deci de ordine publică, cu excepția cazurilor în care legea permite părților să deroge prin convenția lor.

Regimului primar i se mai spune și regim primar imperativ, deoarece normelor lui generale sunt obligați să i se supună ambii soți, ca simplu efect al căsătoriei.

Alineatul 2 al art. 312 Noul Cod civil dispune că, indiferent de regimul matrimonial ales, nu se poate deroga de la dispozițiile acestei secțiuni. Observăm că în această secțiune este reglementat regimul primar, care a fost definit în doctrină ca fiind „totalitatea normelor juridice care reglementează raporturile stabilite între soți sau între unul sau ambii soți, pe de o parte, și terțe persoane, pe de altă parte, raporturi ce au drept obiect bunuri existente în

momentul încheierii căsătoriei, dobândite pe parcursul acesteia, precum și obligațiile contractate în legătură cu aceste bunuri sau în vederea îndeplinirii sarcinilor căsătoriei”[4].

Una dintre laturile esențiale ale vieții sociale o constituie latura economică, fără de care nu se poate concepe însăși existența umană. Statul român își asumă cu valoare de principiu suprem obligația de a ocroti familia prin măsuri economice, iar unul dintre aspectele esențiale ale laturii economice a unei familii o constituie, în mod evident, locuința[5].

Noul Cod civil consacră pentru prima oară în dreptul românesc noțiunea de locuință a familiei, asigurându-i o protecție adecvată intereselor implicate și importanței acordate de legiuitor acestei instituții. Întrucât art. 309 alin. 2 Noul Cod civil impune soților îndatorirea de a locui împreună, ca efect al căsătoriei, rezultă că locuința familiei are o importanță decizivă pentru că permite coabitarea și desfășurarea normală a vieții de familie.

Subsecțiunea referitoare la locuința familiei cuprinde, în esență, două reguli principale prin care se asigură protecția acestei locuințe. În primul rând, se instituie necesitatea consimțământului expres al ambilor soți pentru actele de dispoziție și pentru cele care afectează folosința, indiferent de modalitatea dreptului de proprietate sau de regimul matrimonial aplicabil, iar în al doilea rând se acordă drepturi locative proprii fiecărui soț, chiar dacă numai unul dintre ei este titularul contractului ori contractul este încheiat înainte de căsătorie[6].

Ambele reguli presupun o restrângere a drepturilor soțului proprietar sau locatar principal, dar afectează și relațiile cu terții, în special creditul unui soț, pentru că există o indisponibilitate parțială și temporară a imobilului, de aceea este foarte importantă delimitarea exactă a noțiunii de locuință a familiei și a domeniului de aplicare.

Definiția locuinței familiei implică un element material, locuința efectivă a familiei în acel spațiu, și unul intențional sau volițional, respectiv stabilirea de către soți a afectării acelui spațiu pentru acest scop. În lipsa acestor elemente, atunci când soții nu locuiesc împreună, indiferent de cauza acestei separări, legiuitorul a prevăzut o variantă subsidiară: locuința familiei va fi locuința soțului la care se află copiii.

În cazul în care soții nu au o locuință comună și nici copii, se va ține seama de elementul volițional care poate rezulta din notarea în cartea funciară a caracterului de locuință a familiei sau din înțelegerea soților, anterioară separării, ca un anumit imobil să aibă acest caracter. Dacă soții trăiesc separat, nu au copii și din nicio probă nu rezultă intenția părților de a afecta un imobil pentru coabitare, se va considera că nu există o locuință a familiei și fiecare soț poate dispune de imobilele pe care le deține în funcție de titlul cu care deține imobilul și de regimul matrimonial aplicabil, nefiind incidente aceste dispoziții ale regimului primar. Dacă separarea în fapt a intervenit prin înțelegerea soților, locuința familiei va fi aceea pe care ei o consideră astfel, iar dacă separația a intervenit în cursul procesului de divorț, iar soții nu se înțeleg, rămâne protejată fosta locuință comună a soților. În cazul în care ambii soți au abandonat această locuință care nu mai prezintă interes pentru niciunul dintre ei, imobilul nu va mai beneficia de protecția specială[7].

Locuința familiei se poate afla în orice imobil[8], indiferent de titlul cu care unul sau ambii soți dețin locuința. Astfel, imobilul poate fi: proprietatea exclusivă a unui soț sau proprietatea comună devălmașă sau pe cote-părți a ambilor soți; deținut pe baza unui contract

de închiriere încheiat de ambii soți sau numai de unul dintre ei și chiar dacă este un contract încheiat înainte de căsătorie; deținut cu orice alt titlu – comodat, tolerat etc.

În vederea asigrării locuinței familiei, legiuitorul a prevăzut necesitatea consimțământului ambilor soți pentru încheierea actelor prin care se dispune de drepturile asupra locuinței familiei și a celor prin care ar fi afectată folosința acesteia[9]. Textul analizat[10], nu scoate locuința familiei din circuitul civil, ci limitează posibilitatea ca un soț să încheie singur acte care să conducă la pierderea acesteia sau la imposibilitatea folosirii ei potrivit destinației date de soți.

Protecția specială instituită asupra locuinței familiei se întinde și asupra bunurilor ce o mobilează sau o decorează, astfel că un soț nu poate deplasa bunuri din locuință și nu poate dispune de acestea fără consimțământul scris al celuilalt soț, reglementare considerată excesivă în doctrina de specialitate[11]. Și noi suntem de acord ca unul dintre soți să nu poată impune celuilalt, unilateral și fără control, un act referitor la bunurile afectate uzului familiei sau care ar schimba modul de viață al acesteia, dar soluțiile trebuie să fie nuanțate în funcție de natura, valoarea și destinația efectivă a bunului. În orice caz, terțul care a dobândit bunul mobil prin act translativ de proprietate cu titlu oneros de la unul dintre soți care nu este nici proprietar exclusiv și nici coproprietar asupra bunului respectiv se va putea prevala de prezumția de proprietate instituită de art. 937 din Noul Cod civil.

Soțul care nu și-a dat consimțământul la încheierea actului poate cere anularea lui în termen de un an – termen de prescripție – de la data la care a luat la cunoștință despre acesta, dar nu mai târziu de un an de la data încetării regimului matrimonial.

Întrucât, în practică sunt numeroase situațiile în care soții au locuința comună într-un imobil închiriat, art. 323 din Noul cod prevede că, în aceste cazuri, fiecare soț are un drept locativ propriu, chiar dacă numai unul dintre ei este titularul contractului ori contractul este încheiat înainte de căsătorie[12].

În perioada Codului familiei deși aveam o reglementare explicită a drepturilor locative ale soților, dacă unul dintre soți dobândise, în timpul căsătoriei, un drept de folosință locativă, se punea totuși întrebarea dacă acest drept este comun sau propriu. Răspunsurile doctrinei au fost controversate[13]. Noul cod prin dispozițiile imperative ale regimului primar, pune capăt acestor controverse. Noul Cod civil stabilește că fiecare soț are un drept locativ propriu, indiferent care dintre ei a încheiat contractul și la ce dată[14].

Un soț, chiar titular exclusiv al contractului de închiriere, nu poate face fără consimțământul scris al celuilalt soț, acte de cesiune, subînchiriere, denunțare, reziliere pentru contractul de închiriere având ca obiect locuința familiei.

De asemenea, un soț nu poate deplasa din locuință bunurile ce mobilează sau decorează locuința familiei, chiar închiriată, și nu poate dispune de acestea fără consimțământul scris al celuilalt soț.

În art. 325 Noul Cod civil a reunit două obligații cuprinse în codurile folosite ca inspirație de legiuitorul român, în articole separate și consacrate ca atare în doctrină[15]. Prima obligație este cea de sprijin moral reciproc, iar cea de-a doua este cea de a contribui la cheltuielile căsătoriei, potrivit cu înțelegerea soților, iar în lipsa unei înțelegeri, în raport cu mijloacele fiecăruia. Cele două obligații erau reglementate și în Codul familiei, care prevedea în art. 2 că membrii familiei sunt dator să își acorde unul altuia sprijin moral și material, iar

în art. 29, obligația soților să contribuie, în raport cu mijloacele fiecăruia, la cheltuielile căsniciei[16].

Între aceste obligații și obligația de întreținere care există între soți, pe de o parte, și părinți și copii, pe de altă parte, nu se poate pune semnul egal, deși există o suprapunere parțială a sferei celor trei noțiuni. Obligația de întreținere reprezintă o specie a obligației de sprijin material existentă între soți, pentru că prima se datorează numai dacă sunt întrunite condițiile cerute de lege, în timp ce, cea de-a doua, revine soților pe toată durata căsătoriei, chiar și în perioadele de despărțire în fapt sau în timpul procesului de divorț [17].

Distincția între cele două obligații este extrem de fină, de aceea în doctrina franceză s-a propus reglementarea lor ca o obligație unică de întraajutorare conjugală, opinia fiind susținută și de faptul că jurisprudența a estompat orice diferență între ele, făcându-le practic identice[18]. Obligația de sprijin material între soți se referă numai la raporturile sintresoți, iar cea de a contribui la cheltuielile căsătoriei include cu necesitate și întreținerea, creșterea și educarea copiilor[19].

În doctrină s-a susținut că datoriile fiscale, cum este impozitul pe venit, nu pot fi asimilate sarcinilor căsătoriei[20], întrucât reprezintă o sarcină a veniturilor fiecăruia sau a comunității. Opinia nu corespunde trăsăturile ce caracterizează fiecare regim matrimonial pentru că, de exemplu, în regimul comunității legale, veniturile soților sunt bunuri comune, astfel că nu vedem de ce impozitul asupra acestora nu ar putea fi considerat cheltuială obișnuită a căsătoriei. În schimb, credem că nu se includ în această categorie cheltuielile voluptorii făcute de un singur soț, cheltuielile care depășesc nivelul de trai obișnuit al soților sau cheltuielile provocate de culpa exclusivă a unui soț, cum ar fi amenzile civile, contavenționale sau penale; despăgubiri pentru prejudicii provocate terților prin fapta unuia dintre soți etc.

Noțiune de cheltuieli ale căsătoriei trebuie analizată raportat la fiecare caz concret în parte, fiind indispensabilă cunoașterea situației materiale a cuplului respectiv, în ansamblu, și, separat, a fiecărui soț. Noțiunea nu trebuie analizată extensiv, ci raportat la posibilitățile și nevoile concrete ale soților și la scopul legii, care a fost acela de a acoperi necesitățile cotidiene, firești, obișnuite ale familiei și de a face funcțională această instituție[21].

Modalitatea de executare a obligațiilor este în natură, dacă soții locuiesc împreună, sau în echivalent, dacă soții nu se înțeleg sau locuiesc separat. Executarea în natură presupune și asigurarea locuinței și justifică reținerea muncii oricărui dintre soți în gospodărie sau pentru creșterea copiilor ca o contribuție la cheltuielile căsătoriei.

Contribuția poate fi stabilită prin convenția matrimonială sau prin alt act încheiat între părți concomitent sau ulterior convenției matrimoniale. Soții pot alege să stabilească o sumă fixă, globală sau periodică, sau un procent din veniturile fiecăruia ori din cheltuielile familiei. Dacă soții nu au stabilit participarea fiecăruia la cheltuielile căsătoriei, ei sunt obligați să contribuie, în raport cu mijloacele pe care le au[22]. Dacă soții nu se înțeleg cu privire la executarea acestor obligații sau unul dintre ei, din motive imputabile sau nu, nu contribuie la cheltuielile căsătoriei, celălalt soț se poate adresa instanței de tutelă.

Orice convenție prin care se prevede că suportarea cheltuielilor căsătoriei revine doar unuia dintre soți este considerată nescrisă. Prin aceasta se subliniază încă o dată caracterul

imperativ al normelor din statutul matrimonial de bază, sancțiunea fiind nulitatea absolută a unei astfel de clauze, fără a afecta convenția matrimonială în care ea este inserată.

BIBLIOGRAFIE:

- ¹ Marieta Avram, Cristina Nicolescu, *Regimuri matrimoniale*, Editura Hamangiu, București, 2010, p. 114.
- ¹ Nadia Cerasela Aniței, *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 75
- ¹ *Idem.*, p. 76
- ¹ Nadia Cerasela Aniței, *Regimuri matrimoniale*, Editura Lumen, Iași, 2011, p. 54.
- ¹ Alexandru Bacaci, Viorica Claudia Dumitrache, Cristina Codruta Hageanu, *Dreptul familiei*, Editura C. H. Beck, București, 2012, p. 62.
- ¹ *Idem.*
- ¹ Alexandru Bacaci ș.a., *op. cit.*, p. 63.
- ¹ Potrivit doctrinei franceze, determinantă este destinația bunurilor și nu natura lui, astfel că poate face obiectul protecției și cabana sau rulota care adăpostește familia (Emese Florian, *Dreptul familiei în reglementarea Noului Cod civil*, Ediția a IV-a, Editura C.H. Beck, București, p. 11)
- ¹ Alexandru Bacaci ș.a., *op. cit.*, p. 64.
- ¹ Potrivit art. 30 din legea de punere în aplicare, dispozițiile art. 322 din Codul civil sunt aplicabile și în cazul căsătoriilor în ființă la data intrării în vigoare a Codului civil, dacă actele se dispoziție asupra locuinței familiei ori asupra bunurilor care mobilează sau decorează locuința familiei ori deplasarea acestora din locuință au intervenit după această dată.
- ¹ Alexandru Bacaci ș.a., *op. cit.*, p. 63.
- ¹ În doctrina franceză, cotitularitatea conjugală a închirierii este descrisă ca o indiviziune forțată care nu e afectată nici de separația în fapt a soților și nici de decesul unuia dintre soți (Emese Florian, *op. cit.*, p. 100)
- ¹ P. Anca, *Structura juridică a dreptului de folosință privind suprafața locativă*, în SCJ, nr. 1-1956, p. 107-181.
- ¹ Potrivit art. 31 din Legea de punere în aplicare, dispozițiile art. 323 din Codul civil sunt aplicabile contractelor de închiriere încheiate după intrarea în vigoare a Codului civil.
- ¹ Codul civil francez cuprinde obligația de sprijin moral în art. 212, iar cea de a contribui la cheltuielile căsătoriei în art. 214. Codul civil Quebec consacră aceste două obligații în art. 392 și 396. Prima denumită de legiuitorul român obligația de sprijin moral reciproc, este tratată în celelalte coduri civile împreună cu obligația de sprijin moral, iar cea de-a doua, a proporționalității participării soților la cheltuielile căsătoriei în funcție de mijloacele lor, se regăsește, într-o formulare asemănătoare, și în art. 163 din Codul civil elvețian (Alexandru Bacaci ș.a., *op. cit.*, p. 71).
- ¹ Alexandru Bacaci ș.a., *op. cit.*, p. 71.
- ¹ Maria Banciu, Adrian-Alexandru Banciu, *Dreptul familiei conform noului Cod civil. Curs universitar*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 110.
- ¹ Alexandru Bacaci ș.a., *op. cit.*, p. 72.
- ¹ Marieta Avram ș.a., *op. cit.*, p. 142.
- ¹ *Idem.*, p. 143.
- ¹ Alexandru Bacaci ș.a., *op. cit.*, p. 73.
- ¹ Ion P. Filipescu, Andrei I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Editura Allbeck, București, 2001, p. 558.